

PŘESHraniČNÍ SPOLUPRÁCE JAKO JEDEN Z FAKTORŮ ROZVOJE REGIONU

Lucie Vrtěnová

Ústav ekonomie, Fakulta ekonomicko-správní, Univerzita Pardubice

Abstrakt: Tento příspěvek pojednává o přeshraniční spolupráci mezi dvěma regiony Broumova a Noworudska. Oba regiony se nacházejí na česko-polské hranici. Dále jsou v tomto článku uvedeny významné důvody, proč je nutné věnovat pozornost této spolupráci a jak tyto regiony mohou této spolupráce využít navzájem a současně pro jejich další rozvoj v regionu.

Abstract: There is discussed the cooperation between two border regions Broumov and Nowa Ruda in this report. The both regions are founded on the border Czech Republic and Poland. There are stated significant reasons, why is necessary to give a considerable attention to this cooperation and how these regions can take advantage of this cooperation each other and for their development region in the future in this article as well.

Klíčová slova: přeshraniční spolupráce, společná rozvojová koncepce, rozvojové projekty, rozvoj regionu.

1 Úvod

V souvislosti se zeslabováním role státní hranice v procesech integrace České republiky do struktur EU bude docházet k stále intenzivnější spolupráci a stále silnějším průniku sousedních kultur.

Podle dosavadních průzkumů se ukázalo, že obyvatelstvo sousedících zemí, přes neustále rostoucí počet přeshraničních kontaktů, zatím plně nevyužívá možností otevřených hranic, zejména pro intenzivnější neformální občanskou spolupráci. Spontánní občanské kontakty a navazování vztahů naráží na jazykové, kulturní, historické a také sociálně-ekonomické bariéry. Na druhé straně rozdílné ekonomické potenciály a kulturní prostředí sousedících zemí skýtá různé možnosti řešení místních aktuálních sociálních, ekologických a dalších problémů, umožňuje přístup k vytváření společných projektů a přístup k prostředkům strukturálních fondů EU apod. Problémovým aspektem přeshraničního sousedství ovšem je, že v některých situacích dochází ke střetu zájmů a obě strany spolu soutěží a vystupují vůči sobě i jako konkurence (např. řešení problému nezaměstnanosti, umístění zahraničních investic, ale i v oblasti obchodu apod.). Vedle mnoha pozitivních případů spolupráce se ukazuje, že současná situace nadále generuje různé oboustranné problematické stereotypy a předsudky. K problémovým dopadům přeshraničních vztahů patří i další prohlubování nerovností v ekonomické oblasti či vznik a fungování různých nelegálních aktivit přesahujících až do roviny kriminálních vazeb a činností.

2 Přeshraniční spolupráce regionů Broumova a Noworudska

Přeshraniční spolupráce těchto dvou regionů je podložena realizací společné rozvojové koncepce regionu Broumov-Nowa Ruda a z ní vycházející SWOT analýzy.

Tabulka 1: SWOT analýza příhraničních regionů Broumova a Noworudska

<p>Silné stránky:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Krajinářsky atraktivní území s možností rozvoje cestovního ruchu. - Dobrá kvalita životního prostředí. - Možnosti cestovního ruchu a rekreace překračující hranice regionu. - V kontextu s ČR příznivá věková struktura. 	<p>Slabé stránky:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Periferní poloha regionu v rámci ČR na hranicích s Polskem. - Absence významnějších mezinárodních dopravních tahů. - Vyšší míra nezaměstnanosti, nízká nabídka volných pracovních míst. - Podprůměrná vzdělanostní a socioprofesionální struktura. - Nižší podnikatelská aktivita v regionu. - Slabá odvětvová diverzifikace průmyslové základny. - Absolutní nedostatek větších investic v území, zejména zahraničního kapitálu. - Nízká kvalita dopravní infrastruktury.
<p>Příležitosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozvinutí potenciálu cestovního ruchu. - Příprava podnikatelských zón. - Využití potenciálu vědecko-výzkumné činnosti. - Rozšíření nabídky pracovních míst větší diverzifikací hospodářské základny by mohlo přispět ke stabilizaci především mladé skupiny. - Získávání finančních prostředků na realizaci rekvalifikačních programů pro nová pracovní místa v nenasyčených segmentech regionálního trhu práce. - Tvorba nových pracovních míst prostřednictvím investičních pobídek pro silnější hospodářské subjekty v regionu. - Zpracování projektů pro oživení pohraničí s cílem dosažení na prostředky EU. - Větší propagace území ve směru vně i mimo. 	<p>Hrozby:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nízká kupní síla, nízká podnikatelská aktivita. - Další růst nezaměstnanosti. - V důsledku rozpadu zemědělského hospodaření se bude zvětšovat plocha ladem ležící půdy. - Devastace lesů stávajícím způsobem hospodaření. - Omezení spojů veřejné dopravy v periferních oblastech regionu zhoršilo dopravní dostupnost pracovních středisek. - Prohlubování míry perifernosti území v důsledku pomalého zvyšování úrovně technické infrastruktury místy až zaostávání (bariéra rozvoje podnikatelských aktivit). - „Odliv mozků“.

Současný stav těchto dvou regionů je poznamenán skutečností, že občanské vztahy „přes hranice“ se z dlouhodobého hlediska v příhraničních regionech utvářely (respektive neutvářely) velice nerovnoměrně. Kontakty s Polskem byly ovlivněny byrokratismem státního socialismu, formalismem i celkovým malým zájmem občanů. Situace na hranicích s Polskem se výrazněji nezměnila, respektive mění se velice pomalu.

2.1 Rozvojové projekty

Rozvojové projekty tvoří nedílnou součást moderních koncepčních přístupů regionálního managementu. Obce a kraje se v rozvojových plánech snaží načrtnout základní směr svého rozvoje, určit, na jaké ekonomické aktivity se zaměří v budoucnosti, definovat pilíře svého rozvoje a nastítnit konkrétní rozvojové projekty, které bude možné v určitém časovém horizontu realizovat. Regiony v pohraničí se nemohou zamýšlet nad svou budoucností bez ohledu na regiony na druhé straně hranice. Je nutné akcentovat nezbytnost koordinace a společného postupu při tvorbě rozvojových dokumentů na obou stranách hranice.

Regionální rozvojové záměry regionů nemohly dosud – vzhledem ke komplexnosti řízení a rozvoje pohraniční oblasti – dosáhnout významného zlomu. Chybí jim především „základna“, založená koncepčně s příhraničním dopadem. Jako nezbytné se jeví prokázat skutečnou potřebu v regionu.

Občanské sdružení Stěna jako nevládní nezisková organizace zaměřující se na realizaci rozvojových projektů, realizovalo v roce 2003 projekt CBC Phare, který měl přispět ke tvorbě společné rozvojové koncepce regionu Broumov-Nowa Ruda, na jejíž základě se mají realizovat konkrétní rozvojové projekty.

Tyto konkrétní aktivity nevládních organizací v regionu Broumova, které sousedí s polským regionem Novorudska, by měly přispět k aktivizaci přeshraniční spolupráce na obou stranách hranice.

Cílem projektu bylo vytvoření metodických a institucionálních předpokladů společné rozvojové koncepce regionu Broumova a Novorudska s přímou účastí a podílem zástupců občanské společnosti.

Hlavní cílovou skupinou jsou zástupci občanské společnosti, a také příslušné orgány státní správy i samosprávy s místní a regionální působností na obou stranách hranice. Oslovení k spoluúčasti na formulaci rozvojových priorit regionu byli i místní odborníci, nevládní organizace, podnikatelé, zemědělci a další představitelé zainteresované veřejnosti.

Smyslem společného projektu, jakož i hlavních aktivit jeho organizátorů, tj. sdružení Mikroregion Stěna (ČR) a Město Nová Ruda (Polsko), bylo vytvoření předpokladů pro oživení regionu. Velkou šanci viděli autoři projektu ve využití fondů Evropské unie, jež mohou zajistit příliv nezbytných finančních prostředků, kterých se jinak nedostává na obou stranách česko-polské hranice. Základem a nezbytnou součástí jakéhokoliv rozvojového projektu je ovšem určení jeho vztahu k rozvojové strategii regionu. Podobná rozvojová koncepce ovšem zcela chyběla na české straně a na straně polské bylo nutné existující rozvojovou koncepci aktualizovat s ohledem na nové podmínky po přistoupení obou zemí k Evropské unii. Navíc zcela chyběla společná rozvojová koncepce, která by nazírala vymezený region jako jeden geografický celek.

Hlavním cílem projektu bylo vytvoření organizačních a obsahových předpokladů pro vypracování relevantní společné rozvojové strategie regionu, tj. především:

- **Shromáždění informací** o existujících třeba i dílčích rozvojových koncepcích nebo studiích.
- **Analýza informací** z hlediska možného přínosu pro tvorbu strategické koncepce.
- **Vytipování lidí**, kteří jsou ochotní a kompetentní se na návrhu rozvojové strategie podílet.

Součástí projektu bylo:

- **Zapojení místní veřejnosti** do analýzy současného stavu a příprav rozvojové strategie regionu.
- **Organizace diskusních panelů** – organizace tématických česko-polských seminářů zaměřených na projednání otázek souvisejících s rozvojem regionu.
- **Medializace otázek** týkajících se rozvoje regionu a přeshraniční spolupráce v souvislosti se vstupem ČR a Polska do Evropské unie.
- **Studie**, která přinesla srovnávací analýzu existujících rozvojových koncepcí a návrh metodiky a organizace tvorby společné rozvojové strategie regionu.
- **Uspořádání mezinárodní konference** – prezentace výsledků projektu.

Na základě realizace tohoto projektu je možné definovat konkrétní **přínosy přeshraniční spolupráce** – jakožto významného fenoménu v integrující se Evropě - **pro rozvoj regionu**:

- Podporovat spolupráci regionu a překonávat specifické vývojové problémy, které mohou vznikat mimo jiné v důsledku jejich postavení v národních ekonomikách, a to v zájmu místního obyvatelstva, který je v souladu s ochranou životního prostředí.
- Podporovat vytváření a rozvoj sítí spolupráce na obou stranách hranice a budování vazeb mezi těmito sítěmi.
- Podpora obchodní spolupráce, rozvoje podnikání, finanční spolupráce a spolupráce mezi institucemi zastupující hospodářský růst.
- Pomoc při investování a poskytování podpůrných služeb a zařízení, zejména pro přenos technologií a pro marketing pro malé a střední podniky.
- Opatření na poli vzdělávání a zaměstnanosti.
- Zlepšení konkurenceschopnosti regionů.
- Lepší využití výrobních faktorů, a s tím spojené snížení nezaměstnanosti.
- Vybudování nových odběratelsko-dodavatelských vztahů.
- Snížení transakčních nákladů v odběratelsko-dodavatelských vztazích.
- Opatření pro rozvoj zemědělství a venkova se zvláštní pozorností na usnadnění projektů přeshraniční spolupráce.
- Zmírnění administrativních a institucionálních překážek.
- Zlepšení infrastruktury v konkrétních komunikačních zařízeních.
- Spolupráce veřejnoprávních korporací (kraje, obce) na obou stranách hranice.
- Růst kvality života.
- Rozvoj nebo vybudování zařízení a zdrojů ke zlepšení toku informací a komunikace mezi příhraničními regiony.
- Zvýšení diverzity občanské společnosti.
- Odbourání xenofobních předsudků vůči jiným národům a etnikům.
- Koordinace pořádání kulturních a společenských akcí.
- Podpora turistiky.

3 Závěr

Jak již bylo několikrát zdůrazněno, řada měst a regionů vkládá do projektů přeshraniční spolupráce velké naděje. Realizace takovýchto projektů v lokální a regionální praxi s sebou také jistě přináší problémy, o nichž se v současné době můžeme pouze domnívat. Již dnes na prahu třetího tisíciletí se však bezesporu ukazuje, že je zapotřebí věnovat velkou pozornost přeshraniční spolupráci, propojování regionů napříč státy Evropské unie, neboť je třeba těžit z s přeshraniční spoluprací spojených a zjevných pozitiv.

4 Seznam literatury:

- [1] *Integrovaná rozvojová strategie Broumovsko*. Královéhradecká agentura regionálního rozvoje. Hradec Králové: KARR, 2002.
- [2] *Přeshraniční vlivy působící na místní společenství pohraničí České republiky II. – Sborník podkladových studií*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem – Fakulta sociálně ekonomická, 2005.
- [3] *Strategie rozvoje česko-polského pohraničí*. Wrocław: Vládní centrum pro strategické studie Polské republiky - Vojvodská urbanistická kancelář ve Wrocławu, 2000.

Kontaktní adresa:

Ing. Lucie Vrtěnová
Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní, Ústav ekonomie
Studentská 84, 532 10 Pardubice
Tel.: (+00420) 466 036 478
Email: l.vrtenova@seznam.cz